

TOREKÄLLBERGETS MUSEUM

INTERVJU MED GAMLA OAXENBOR

ALBIN PETTERSSON

Hösten 1974 -09-09

12 sidor

Utskrift - band 44

Torekällbergets Museum

Band nr 44

Intervju med:

Albin Pettersson

Född: 1898-06-15

NN: När kom du till Oaxen, e du född på ön eller ...?

AP: Nej ja e född på Mörkö. Jag började egentligen 1916 på hösten.

NN: Jaha hur kom det sej att du hamnade på Oaxen då?

AP: Ja jag var lantarbetare förut, men jag tyckte det var dålig förtjänst å då fanns de arbete på Oaxen då, för jag slutade å började på hösten.

NN: Va de gott om arbeten?

AP: Ja gott om va de väl egentligen inte, för de va ju egentligen dåligt då för de va ju säsongsjobb. På vintrarna va de ju dåligt naturligtvis. Vi fick ju aldrig jobba längre än till oktober, sen börja vi i april-maj å sen på sommarn då, å de va ju olika år, ibland va de bättre å ibland va de sämre.

NN: Va berodde de på att man la igen driften på vintern, va de isen?

AP: De va isen å så den mörka tiden, de fanns ju inte nåt lyse på den tiden inte, de fick ju hålla sej till dagsljus då naturligtvis.

NN: Hur gammal va du då när du började 1916?

AP: Ja va 18 år.

NN: Och va började du med för arbeten?

AP: De va lite av varje, de som förekom, de va allt möjligt.

NN: Vad som förekom, såsom va då t ex?

AP: Vi lasta sten å vi lasta kalk, å så va de kolbåtar, då lossa vi kol å då va man ju med där, å lite av varje. Ugnarna ibland saknade ju folk å då fick man dit å jobba, å de va allt möjligt, allt som förekom på bruket då på den tiden.

NN: Va ni många jämnåriga då som va 19 år?

AP: Nej jag va nog, ja de va den där Kurt Andreasson å så, va heter han, men de va ju nära stycken då som börja, men sen kom de ju undan för undan. De va dom som va yngre som börja efter mej naturligtvis.

NN: Hur mycket tjänade du då under den första tiden?

AP: Ja de va mycke olika de, timpenningen va 32 öre då.

NN: Fanns de nåt ackordsarbete?

AP: Ja stenlastningen å kalklastningen de va ackord, men de va ju fasligt dåligt, de va ju storartat om man kom upp i fyra - fem kronor i ackorden, de

va stora pengar då, men de vart som man jobba naturligtvis.

NN: Jo de e klart.

AP: De va ju ett jäkla grovslit när vi lasta grovsten di kallat, då hade vi ju vagnar eller "månsar" som vi lasta ut.

NN: Va kalla du dom för, månsar, hette dom de?

AP: Ja vi kalla de ju för vagnar, de e olika på olika håll, här kallas de för vagnar, å de gick ju på räls de där, å de fick vi ju lasta, vi lasta för Liljeholmen å lite varstans naturligtvis. De kunde va stora stenar man fick lyfta i dom där vagnarna, då va vi två om varje vagn då, å när man då fick ut dom där stora stenarna, de va ju grov sten då, fick man slå sönder den där stenen, så man orka lyfta dom då. Då skulle man lasta 17 vagnar på dan då, å där skulle vara mellan två å två å ett ahlvt ton på vagnarna då, de va jobbigt.

NN: Jo de e klart, slog ni sönder stenen också då?

AP: Ja i så stora bitar som man orka lyfta i vagnarna.

NN: Va de bara med slägga då, eller va de med slägga å mejsel?

AP: Nej bara med slägga.

NN: De måste väl va en viss konst att spräcka stenen i en viss storlek?

AP: Ja de va just va de va de. De va förargligt i början innan man kom underfund med de där, man stod ju å slog på alldeles fel sätt naturligtvis. Sen såg man på sten var man skulle slå när man blev van naturligtvis, så att den sprack lättare.

NN: Jo de e klart.

AP: Å skulle man ha sten till ugnarna, de måste va smått de naturligtvis, de skulle inte va större än att man kunde ta dom i handen, för annars blev dom inte genombrända sen.

NN: Ja jag förstår. Va ni många som kom från Mörkö å Sorunda som unga pojkar å började?

AP: Ja de va många som jobba där, ja vet inte hur många de kunde vara, men de va många lag, de kunde vara en 16-18 lag, så de kunde va en 30-40 man som va i berget, så de va folk både ifrån Mörkö å Sorunda.

NN: Å även brukets pojkar?

AP: Ja just de ja.

NN: Efter den här tiden som du arbetade då med varjehanda jobb, va hamna du sen?

AP: Sen, jag kunde väl gått där i en tre fyra år eller va de kan vara, sen tog dom mej som borrare till berget. De va ju maskinborrning, de hade de börja med då allaredan, dom hade ju såna där gamla pistoler dom kalla de, de va ju inte så där moderna grejor som e nu, men i alla fall, man behövde inte stå å handborra för de va före min tid, de gjorde dom förut de.

NN: Du har alltså inget minne av handborrningen?

AP: Nä inte annat än att ja har sett de bara. Ja vet att åskan gick ner där i ledningen en gång å förstörde motorn till kompressorn, då fick vi handborra.

NN: Hur gjorde man då, om du skulle beskriva de?

AP: Då hade vi ju slägga å hjälpling naturligtvis, de va väl i grovlek som fingrar ungefär som skulle slås ner då, å så hade dom en slägga, en stor hammare, då fick man hålla i borren å vända å slå på de där vise.

NN: Va de samme man som höll i mejseln å som slog? Ni va inte flera?

AP: Nä, när vi borra spjut som di kallat, då va de de, annars när vi borra djupare i berget då före min tid, då va de ju då, då hade de långa borrh, ja tror de längsta va elva fot, va blir de, ja nio å en halv meter, nej va säjer ja, tre å en halv meter menar ja förståss. Då borra vi två då, då använde vi sån där pallborrning de kallat. Då hade vi vissa, om man tänker dej ungefär som trappsteg, uppifrån kanterna å ända ner, så vi gick på dom där trappstegen å borra där rader med hål, å så sköt dom alla på en gång.

NN: Ja jag förstår. Du nämnde att, att borra spjut, va betyder de?

AP: Jo de va när man fick skjuta loss massan ur berget, de va storskjutning di kallat, å sen dom där största stenarna som vi inte kunde slå i sönder, då fick dom borra mindre hål i dom å spränga i sönder, de kallas för spjutborring.

NN: Jaha, va de riskabelt arbete, va de många som förolyckades i berget?

AP: De va inte så farligt, de e klart att de inträffade väl nångång att nån gjorde dej illa, men de gick bra i allmänhet. Vi va ju vana lite var, så vi va ju insatta i de där, så de gick ganska bra. Att man gjorde dej lite illa ibland, de hände väl både förr å senare, så de va inte så farligt.

NN: Var någonstans bröt man när de började?

AP: När ja börja va de i Kroken som de kalla de, som de höll på där, gruvschaktet de kalla de.

NN: Ja de stora brottet som låg där, gruvschaktet dom kalla de, där höll dom på?

AP: Där började jag, men då höll de på där nere vid den gamla tunneln som går igenom där, där nere börja ja, å sen gick de uppåt, så ja va med när de gjorde kalksten där.

NN: Bröt dom på nära fler platser?

AP: Ja på den här sidan på Oaxen, mitt för färjan.

NN: De stora brottet, tyska brottet?

AP: Ja just de, där börja dom, inte tyska brottet inte, utan västra brottet. Tyska brottet de e de ovanför kontoret de, där va ja inte me nångång.

NN: Apropå tyska brottet, vet du varför dom kalla de för de?

AP: Dom hade satt upp en tysk ugn där, nåt annat vet ja inte, ja de e därför dom kalla de för tyska brottet där. Men de va före min tid, så de vet ja inte någe om.

NN: I västra brottet, va de sten som man brände själv eller ...?

AP: Nej, ja de gjorde de på sitt sätt, för där lasta man till Liljeholmen, de hade ju kalkugnar så de brände ju sten där, de tog de på västra sidan. Å sen sålde vi grovsten ikring åt alla möjliga håll, vi lasta både pråmar å skutor där, så där lasta vi ut grovsten di kalla de, de gjorde dom ett tag där i Kroken också, men mest tog dom från västra sidan.

NN: Jaha, e de nån skillnad på stenen där eller i Kroken eller kom de senare?

AP: Ja de va nog inte så fasligt stor skillnad egentligen. Där inne vid de brottet dom tar ur nu på östra sidan, där va de finfin sån där glatt sten där. Där va den bästa stenen egentligen, för de va lösare sten annars lite varstans men annars va den i stort sett likadan st_enen.

NN: Nej man undrar just varför dom tog speciellt på västra sidan för att skeppa ut, om den var annorlunda den stenen dom brände på Oaxen?

AP: De va nog inte så stor skillnad nu på senare år sen ja börja, men längre tebaks tog dom ju sten på östra sidan på holmen, där borta nu där verkstan e, hela den där har dom ju tagit bort, där va de ju fin sten sa dom, å de såg ja att de va, de dom har tage där.

NN: De e där den där Gumkyrkan har legat en gång, som dom säjer?

AP: Jaha de stämmer nog de ja.

NN: Man bröt inte där när du kom?

AP: Neej, nej då, de gjorde man inte, men sen flytta vi till de där stora brottet vid Kroken di kallat, där tog vi all sten sen.

NN: Hur jobbade man, va de i skift som man jobbade då?

AP: Nej de va dagtid.

NN: När började man?

AP: Ja då när ja börja första tiden då, då va de tio timmars arbetsdag då. Vi började sex å slutade halv sex, så hade vi en halvtimma till frukost å en timme till midda förut, så det vart tio timmars arbetsdag.

NN: Hade man mat me dej eller ...?

AP: Jo de e klart de måste man ha me dej.

NN: Fanns det annars, jag har hört ~~tas~~ om att de låg något man kalla för matsalen alldeles nedanför Melanders villa?

AP: Ja de e senare de, mycke senare. De va, ja kommer inte ihåg, ja kan inte säja årtale, men de va mycke senare de. Nää, jag gick där i många år å ja hade matsäck me mej jämt, så de så.

NN: Hur många va man i laget då när man borrade med luftborr, pneumatiskt?

AP: De va en om varje maskin. Vi va för de mesta fyra stycken jämt som borra där, de va fyra borrar igång.

NN: Vem va de som basade för berget?

AP: Då när ja börja, va de väl han, va hette han nu, Lasse Andreasson, Pär Andreasson ja, han va visst bas där ett tag, å så va de han Gustav Karlsson, Erik Karlsson känner ni väl igen, de va också lite senare. Då när ja börja

va de väl han Axel Andersson. Han va bas där nere vid Kroken , de va han, först va han de, men han blev sjuk sen, men sen kom ju, sen kom ju han Karl Ottos Gustav vi kallan, Gustav Karlsson å sen kom ju, ja, sen kom ju han efter.

NN: Han som basade, jobbade han själv också me borrarna eller ...?

AP: Nej de fick vi sköta om de.

NN: Jaha, va gjorde han då?

AP: Han bara ladda, ladda, å sen va han nere å tände.

NN: Jaha, så de va hans arbete att spränga alltså?

AP: Ja just de, bara å spränga, de va mycke jobb me de där, de va mycke skjutning för sjutton, å så måste han aptera å göra i ordning stubin å sätta på tändhattar.

NN: Hade han mera betalt då?

AP: Han hade månadslön, han hade mer betalt än va vi hade, så han tjäna mer.

NN: Va använde ni för sprängmedel?

AP: Dynamit, de va ren dynamit.

NN: Va de elektrisk tändning?

AP: Nej inte då inte, de va stubin de.

NN: De betyder väl att man kunde spränga mycke på en gång då eller ...?

AP: Jodå de gjorde vi visst för all del, men de va ju lite kinkigt me de, för om vi tänker oss att vi ladda, han ladda en hundra stycken, de kunde bli mer ibland, men om vi säjer hundra stycken på en gång, så de va laddat me dynamit å stubin då, då fick man springa å tända, vi hade nåt som de kalla för luntor som när vi tände dom där, så glödde dom, då fick man springa å tända, å sen fick man ju beräkna hur länge de brann naturligtvis, å sen när de smällde, så var de de största kruxet de största naturligtvis, då kunde en sten slå i en annan å rycka bort dom, så bara tändhatten smällde, då låg ju dynamiten kvar i. De inträffa en gång i alla fall, de va basen å en borrare, de kom inte överens om vem, han sa, ja har borra den där stenen å den har vari ladda men basen sa nej, men i alla fall, han stod alldes brevid en liten bit bort, å han skulle sta å blåsa hålet med sand då förståss, då smällde de. De fick skrapsår, men de va inte så farligt, dom klara dej bågge två. De e de enda som ja vet som dom har gjort dej illa på skott där.

NN: Du sa dom blåste rent, blåste dom hålen?

AP: Ja de, de va ju luft, dom hade ju kompressor som borrmaskin gick me, då tog man borrn bara, man fick inte slå på borren, utan man bara blåste luft i hålet då, å blåste bort sand som täppte till, men de va ju kinkigt, de va ju inte riktigt gjort de, de fick inte förekomma, men då va de inte noga på den tiden inte. Fy tusan, vi stod å borra jämte de som va laddat många gånger som ja visste, å ja sa åt dom, de där e förbannat farligt. De kunde ju vara snett borrat i första hålet å de andra kunde ju träffa, de va fasligt farligt man kunde ju, de va märkvärdigt att de gick så bra som de gjorde, de va ett

slarv som va grovt, de va de visst de.

NN: Du har aldrig vart me när dom har haft sånt där flytande nitroglycerin, sprängolja?

AP: Nej, de va längre tebaks de, min svärfar som jobba här, han tala om de, nej de har ja aldrig varit me om, nej usch nej, de va farliga. De va ju sprickor i berget naturligtvis, släppor som vi kalla de, där rann de in å de kunde ju smälla var som helst, de va farliga saker. Dynamiten va bra, bara de behandla den på rätt sätt. Men sen va de i många år, ja borra NOG i en fem sex år i berget, men sen blev ja hjälpskjutare åt basen.

NN: Va gjorde han då, basen?

AP: Jo han hade bokföringen å skrev upp tid å allting sånt där då, basen. Han hade mycke annat å göra också, såg efter jobben å ordna me de. Då fick ja ladda å hjälpa till me de, å likadant vid storskjutning, då hjälpte ja till me de också naturligtvis, de gick ja me i bra många år, men sen, de va väl 41 har ja förmej, då ramla han ner i berget, basen, å slog ihjäl sej då, de va hemskt. Sen fick ja de jobbet å de fortsatte ja me tills ja slutade.

NN: Jaha, vilket år slutade du?

AP: De va väl nio år sen nu va, 67, va blir de, 65, ja de blir de.

NN: Hur va de me skyddsföreskrifter, hade ni de?

AP: Nu på senare tid va de skapligt.

NN: Men från början då?

AP: Inget alls, de va märkvärdigt, de kan ingen tro, som i berget, de stängde ju aldrig när man gick in, och att ta bort jorden, de låg ju jord ovanpå, bergkanten va ju brant, de skulle ju naturligtvis ha schaktats bort ifrån berget så de inte kunde ramla ner, där låg ju, jag vet ja stod här på norra sidan å borra ner här på norra sidan, då kom de ett jordskred å ramla ner, ja hade borra djupa hål, å stod alldeles brevid, ja skulle plocka undan, de låg lite skräp där vid hålet, ja hörde de smällde till i borren, då kom där en sten uppifrån, å han råka på dom där långa borren, men han träffa benet å spräckte köttet bak på benet. Hade han träffa huvet, hade de vart färdigt direkt, de va enda gången ja va me om nåt, men de va ju ren tur. Sen blev de ju noga med de där, sen blev de ju skyddskommitté å när Melander kom dit blev de ju lite ordning på de där, de våga ju inget annat heller då. Då gjordes det i ordning allt möjligt då, de får ja säja, de gjorde di de di kunde. Ja va själv skyddsombud förresten, så ja såg nog till att de va ordning, så bergen va rena då på den tiden, för tusan hakar, de fick inte förekomma sän skjutning, de skulle göras rent överallt. Innan ja börja där, han inspektorn som va där, han hade en son, han skicka upp pojken å borra, å bergen va inte rengjort, å det kom ett ras å klippte till grabben å slet nacken av hon, usch ja de va hemskt. Så då va de inte fråga om nära skyddsanordningar inte, men sen blev de noga undan för undan, herre jisses, bergen sopades rena, så de va ingen risk alls, sen vart de bra.

NN: Vem va de som lastade sen, va de ni som borrade?

AP: Nej, nej för tusan hakar, de va, ja de va väl 39 de började med grävmaskin. Då lastades det med grävmaskin å då blev det finfint därnere. Förr när de fick plocka i vagnarna å slå sönder sten, de va ett fasligt jobb. Sen när de lasta me grävmaskin på lastbilar å då körde de upp ända här.

NN: Hur va de, va de hantlangare då som lastade å slog i sönder stenen?

AP: De va dom gubbarna som jobba därinne, de fick slita jämt, för tusan hakar.

NN: Hur många va de i laget som lastade?

AP: När vi lastade sten så där, va de en, när dom lasta grovsten på pråmar å så där, kunde de vara en 18 lag, 36 man för de mesta.

NN: Men jag menar dom som va i berget å lasta den sten som skulle till ugnarna?

AP: Ja de va nog inte så många, de va nog en 6 till 8 lag.

NN: Va de två per lag?

AP: Två per lag ja, de va de, å sen fick ju stenen slås i sönder, sen vart de ju avfall, allt gick ju inte till kalk inte, det fick ju köras bort, å de gick ju många då till de.

NN: Va dom på arbetsplatsen å slog i sönder stenen i brottet?

AP: I brottet ja, där slogs de i sönder.

NN: Kommer du ihåg när dom hade häst som drog?

AP: Ja jag tänkte, ja skulle säja de va innan, förr fick dom köra fram vagnarna för hand, de va ett förbannat grisgöra, å jesses i himlen. Om de hade vart riktig räls, den gamle Hedbergsgubben han va ju tokig, vi sprang ju å skruva ihop de där när vagnarna spåra ur, då fick man ju lyfta upp de där igen då, å herre jösses. Men sen när han, va hette han, Lindell kom dit, då vart det ordning påt, jäklar anfäkta, då las det ut riktig räls å slipers under, som på en riktig järnväg, å då kunde de köra, de körde med häst ett tag då, men sen vart allt förändrat naturligtvis. Då köpte de en motorvagn å körde me tills de börja med grävmaskin å bilar.

NN: Den här tunneln, kom den till tidigare?

AP: Ja den här vid västra brottet, den tunneln, ja kommer inte ihåg årtale.

NN: Nej den östra tunneln som går ner till ugnarna?

AP: Ja jag kommer inte ihåg.

NN: Men gick de järnväg genom den där tunneln?

AP: Ja rälsen gick igenom där, ja kommer inte ihåg vilket år de va.

NN: På trettioalet nångång?

AP: De va före de, bra långt före de, dom sprängde den tunneln. De va en kille som va där å gjorde de. De va likadant me den andra tunneln me.

NN: Har du jobbat nåt på ugnarna?

AP: Ja då, 39 på ..., nej va säjer ja, 38 på hösten å 39, då jobba ja där.

NN: Vilken ugn va de du gick på?

AP: Femman, den e borta nu.

NN: Va va du då, va du eldare eller ...?

AP: Ja va eldare. Förre inspektorn ville att alla skulle kunna göra allt arbete där, å vi som va i berget, vi hade ju vari där, vi skickades på varje-handa jobb där se, men då skulle vi lära oss de också, å då fick vi gå dit, så ja va där ett år.

NN: Va de mycke handarbete vid ugnen, tungt arbete där eller ...?

AP: Ja där vid de gamala ugnarna där dom fick spetta då som de kallat, då va de de två luckor ovanför varann, å man fick spetta me långa järnspett, å sticka in i ugnarna å hugga bort sten, sten fastna ju ihop när den brändes, så de skulle lossnas, å de spruta eld ur dom där ugnarna, de va varmt av bara satan, de va ett jäkla jobb. Ugnarna va hopbyggda där, de va femman å sexan å, fyran femman å sexan de va hopbyggda me ytterväggarna, där va varmt å rökte, de va hemskt, de va ett satans jobb.

NN: Va de både uttagaren å eldaren som hjälptes åt då eller ...?

AP: Nej de va särskilt där, var å en hade sitt.

NN: Men ja menar, va de både uttagarna å eldarna som fick spetta ibland?

AP: De va bara eldarn.

NN: De va bara eldarn, uttagarna behövde inte göra de?

AP: Nähej, de hade dom inte med att göra inte.

NN: Va de eldaren som basa å sa till när man skulle dra ut, köra ut?

AP: Ja de va de. Röker du?

NN: Ja tack de ska bli gott.

AP: Jag brukar köpa en paket nångång.

De va eldarn som bestämde farten på de där se.

NN: Va va de han, hur kunde eldarn avgöra när de vart stopp så att säja?, när de va färdig_t?

AP: Jo då, de syntes på sten de när man blev van de de, de va ett sattyg när man börja, man visste ju inte om de va bränt eller inte. Sten han ändra färg när han brändes i ugnen. När sten vart riktigt röd, då tänkte man, nu e den färdig, men de va fel, han skulle övergå i vitt. De såg ut ibland när ugnen va varm som de, ja va alldeles vit, de verka som snö, då va de riktigt bränt.

NN: Såg du de genom gluggen då eller, om de va bränt?

AP: Ja då fick man gå runt å titta då hur de såg ut, å sen såg man ju då när de rasa undan för undan, då såg man ju den kallare sten som kom ner, så de fick inte gå för långt inte, så knepigt va de. Men de där gamla som gick där i hela sitt liv, de va ju specialister på de där, de får man säja, de såg precis, de va finfina å de kunde bränna kalk också.

NN: Brände man bättre kalk då än nu?

AP: De gjorde de, de kan man ge sej fan på, men de kunde inte släcka de lika bra, men de släckverket dom satte upp på senare dar, de va fina grejor de. Men då va de ren kalk å dom släckte för hand, de va nära gubbar som gjorde de,

de va precis som mjöl så fint va de, å de hade beröm nåt rysligt då, de fanns ingen kalk, ingen murkalk, som va så fin som den.

NN: Jag förstår. Den gamla släckningsmetoden hur gick den till, hur gjorde dom då gubbarna?

AP: Jo de, då lade de ut den om man tänker en sträng som va brett som bordet här, å de la man långt me osläckt kalk då, å la i den här höjden ungefär.

NN: En halv meter?

AP: Nej inte så högt, en fot räckte, en lång sträng då osläckt, å så bar de dit då, de hade inte vattenledning heller så, då fick dom gå å bära vatten ifrån sjön i hinkar å hälla på, kalken tar ju åt dej vatten å de släcktes på de vise, å så fick dom hugga undan de där, undan för undan flera gånger, å sen fick de där ligga tills de svällde ut.

NN: De måste ha varit varmt därinne, de blir ju varmt när man ska släcka?

AP: Jajamensan, men de där gamla gubbarna kände inte de, de va så vana så.

NN: Va de speciella jobbare som skötte om släckningen hela tiden?

AP: Ja de va de, de va särskilda gamla gubbar som va, men de va ett jobb jag aldri prova .

NN: Men dom, jobbade dom dygnet runt eller ...?

AP: Nej då nej , de va bara dagtid, de va de visst de. På sommarn när de va varmt ute, å gå där inne, de va också gassigt för tusan hakar, de var uschligt varmt, de va de visst de.

NN: Har du varit med å lastat på pråmarna å skeppen mycke?

AP: Ja då, då kunde de hända när de va riktigt mycke, att vi fick gå dit å hjälpa dom å lasta.

NN: Även sen när ni va borrare då?

AP: Jadå, de kunde inträffa att vi kunde gå dit å hjälpa dom.

NN: Fick all borrning avbrytas då?

AP: Ja de va en dag eller en halv dag.

NN: Va de vanligt att de hände?

AP: Inte så ofta, men de va nån gång när de va verkligt bråttom, då hade de så bråttom, de va ju pråmar som låg å vänta på varann, så dom ville ha iväg de så fort dom hann, men annars kunde de ligga å vänta.

NN: Va de nån maskinell lastning, eller gick allt för hand?

AP: De gick för hand.

NN: Va de skottkärra eller va de dekovillevagnar som man hade?

AP: De va skottkärror å då fick vi lägga ut, vi hade långa stegar som vi la ut ifrån land å hade en bock å sen till skutan, så vila plankan på de där. å så planka island då, å så in i magasinet. Där fick vi kärra ut, de va knepigt ibland innan man vart van.

NN: Att balansera vägnen?

AP: Nej kärran, jo mensan, när de blåste då va de många kärror som åkte i sjön då, de va inget ovanligt, men de va ingen konst när man blev van vi de.

NN: Va de jobbare som höll på me de hela tiden?

AP: Ja de va ett gäng, de e alldeles riktigt de, de va för de mesta en sex stycken som gick jämt, de va så vana vid de där. Jodå vi träna var å en på sitt håll naturligtvis.

NN: Hur kom du över till ön, var bosatte du dej nånstans?

AP: Jag har bott härute hela tiden.

NN: Så du har aldrig bott på Oaxen?

AP: Nej då. De va värre, de värsta vi hade, att komma dit på hösten å på vår å vinter, på vintrarna när de va stark is, då va de inte nåt jobb precis.

NN: Men när isarna varken bar eller brast?

AP: Jo de va otrevligt, man va livrädd hur man skulle komma dit å hem, å likadant på höstarna när vi fick gå över på nättarna å de blåste storm å de regna, då skulle man ro över, då fick man ta sez över bäst fan man ville.

NN: Va de vanligt att flera jobbare här på Mörkö, slog sez samman å rodde då i en båt?

AP: Ja vi va alltid två å två i roddbåten då, för att hjälpas åt då nat_ur_ligtvis, ja de va besvärligt när inte isen höll, de tog ju lång tid innan den blev så stark så den hållde, då fick man dra i isen å slå i sönder, å de va ett herrans elände. Men man va tvungen att få jobba den där lilla tiden man kunde jobba naturligtvis. Under vintertiden va de ju dåligt me jobb i vanlia fall också, men senare på tiden då bättrade de sez allting, ojojoj, sen va de en leksak de här.

NN: Hur kommer de sez att ni inte har valt att bo på Oaxen, de va ju närmare till jobbet?

AP: Ja trivdes aldri där.

NN: Varför då?

AP: Ja de e lite svårt att säja, men den där gamla stammen som bodde där, dom va nog inge vidare att bo i lag me, de kalla dom för "infödingar". Dom va fasliga de där gamla gubbarna, dom va inkörda i de där gamla, de va deras, å dom gick ju ihop me inspektorn å basarna, de pekade ju åt helsike naturligt-vis.

NN: Så dom höll ihop då?

AP: Javisst, fy fan, visst gjorde dom de, men de ändra sez, de kom många från landå ifrån alla håll sen, så de där gamla dom hade ingenting att säja till om Och sen blev det fackförening å det blev lite ordning undan för undan, så de blev bättre när vi hade lite att säja till om. Men till en början med, va de inget alls, de va hemskt.

NN: De va hårt, va dom dryga att ha å göra med eller ...?

AP: Javisst va de de, de va ju de som bestämde, å de va såpass jäkliga, så att de sa ju till om att när vi skulle få sluta också, för de skulle ha jobben så fint va de ordnat där.

NN: Så i första hand va de dom på ön, som skulle ha jobben i första hand?

AP: Jovisst de e klart, de tog dom i första hand, då fick vi bara gå vi. De va lite förargligt, men de ändra dej sen, undan för undan naturligtvis till de bättre.

NN: Va de många som va släkt me varann på ön?

AP: De va nästan släkt allihop de va de som sagt, de va inavel, ja de va fasligt ibland. När vi va på fackföreningsmöte, va vi osams utå helskotta ibland, de där gamle, de va ju tröslösa direkt de se, men de fick ju ge dej i alla fall. Sen dog de å sluta jobbet, sen vart de bättre undan för undan, sista tiden va de jäkligt br_a där. Sen byggde de dom här nya ugnarna å fick dragare å sorteringsverk å så släckverket där nere, de va ju fina grejer, utlastningen likadant, kajen där, de va ju maskinellt alltihop.

NN: Hur va de, umgicks ni på fritiden mycke med dom andra jobbarna?

AP: Nä de gjorde man inte, de va en kategori för dej de, de förstår man, nej vi va hatade utav dom, ja för fan.

NN: Var bodde ni tidigare?

AP: Ja har bott här sen ja va nio år, de har ja gjort.

NN: Föräldrarna, var bodde dom?

AP: Vid Nytorp där ute.

NN: Arrenderar ni av greven den här marken eller ...?

AP: Jaha, vi hade inte mer än, far min levde då, föräldrarna, han arrenderade utav greven, men sen tog de bort de här, sen blev det inget alls.

NN: Men den här stugan, arrenderar ni den av greven eller e de egen stuga?

AP: Nej de e egen stuga, men inte tomten, den löste jag nu, de e väl 72 va de väl. så de e mitt, både tomten å stugan.

NN: Ni har inte haft nåra kreatur här eller nåt?

AP: Far min hade ko, två kor, men de va ju ett jäkla slit.

---oo---

Magne Olsson 921119